

Juridiska fakultetsstyrelsen
Universitetslektor Olena Bokareva
Universitetslektor Torvald Larsson
Docent Niklas Selberg

Landsbygds- och infrastrukturdepartementet

li.remissvar@regeringskansliet.se

kopia: li.transport.remissvar@regeringskansliet.se

Remiss: Transportstyrelsens redovisning av regeringsuppdrag om försöksverksamhet med vissa godstransporter (TSG 2023-4473)

LI2024/00615

Juridiska fakultetsstyrelsen vid Lunds universitet, som har anmodats att yttra sig över rubricerat betänkande, får härmed avge följande yttrande. Yttrandet har utarbetats av universitetslektor Olena Bokareva, universitetslektor Torvald Larsson och docent Niklas Selberg.

Övergripande bedömning

Fakultetsstyrelsen har granskat den föreslagna förordningens förenlighet med bl.a. regeringsformen och förvaltningslagen (2017:900). Fakultetsstyrelsen har, utifrån denna granskning, inga invändningar mot förslaget.

Fakultetsstyrelsen instämmer i bedömningen att förslaget ryms inom ramen för Sveriges internationella förpliktelser med anledning av Wienkonventionen 1968 respektive EU-direktivet 2006/126/EG.

Följer EU det nu liggande förslaget till ändring av direktivet åläggs medlemsstaterna ytterligare skyldigheter, som kan påverka de nationella bestämmelserna om kategorisering av körkort och fordonstyper – i synnerhet fordon som drivs med alternativt bränsle. Den föreslagna revideringen av direktivet syftar till att undanröja olikheter mellan medlemsstaterna och införa tydligare regler avseende de körkort som ska tillämpas i hela EU/EES. Som också nämns i kapitel 6.5 är det önskvärt att UN ECE överväger denna fråga. Inom ramen för Wienkonventionen 1968 kan UN ECE med beaktande av befintlig praxis utarbeta en mer generell definition av lastbilar och vilka fordon som kan köras med B-körkort.

I det följande kommenterar fakultetsstyrelsen ett par enskildheter i det remitterade förslaget.

5.1.2 Undantag från körkortslagen

En kritisk fråga handlar om vilken koppling som ska krävas mellan tillståndsinnehavaren och föraren för att denne ska kunna åberopa tillståndet och därmed undantaget till körkortslagen. Förordningsförslaget ger två regler om detta.

För det första: 9 § 1 st i förordningsförslaget reglerar den situationen att det föreligger en direkt avtalsrelation mellan föraren och tillståndsinnehavaren; ett anställningsavtal mellan förare och tillståndsinnehavare. Fakultetsstyrelsen föreslår att även förare som är uppdragstagare till tillståndsinnehavaren ska omfattas av denna regel.

För det andra: 9 § 2 st i förordningsförslaget reglerar den situationen att föraren är anställd inte av tillståndsinnehavaren utan i stället av ett annat företag som tillståndsinnehavaren har en affärsmässig relation till; dvs. köper transporttjänster av. Ytterligare beredning framstår som befogad på denna punkt. Förslaget bör enligt fakultetsstyrelsens mening i denna del förtydligas med beaktande av följande utgångspunkter. Termen anlitad används annars inte i befintliga regler om arbetsrelationer (jfr det ej genomförda förslaget till ändring i arbetsmiljörätten i SOU 2022:45, s. 21) och saknar etablerad rättslig mening. Tillståndsinnehavaren anlitar inte föraren utan det företag som har föraren anställd. Det föreligger inte någon avtalsrelation mellan föraren och tillståndsinnehavaren.

I stället för att använda termen anlitad bör regeln ange vilka juridiska personers anställda som ska kunna åberopa en annan juridisk persons tillstånd och under vilka förutsättningar. Tillståndet bör omfatta anställda hos företag som ingår i samma koncern (jfr 1 kap. 11 § aktiebolagslagen [2005:551]) som tillståndsinnehavaren. Tillståndet bör omfatta anställda hos företag som tillståndsinnehavaren köper transporttjänster av (jfr förslagets ”underleverantörer”). För att anställda i tillståndsinnehavarens franchisetagare (jfr definitionen i 2 § lagen [2006:484] om franchisegivares informationsskyldighet) ska omfattas av tillståndet krävs att det föreligger ett avtal om transporttjänster mellan de båda företagen. Dessutom bör tillståndet omfatta arbetstagare som är anställda hos ett bemanningsföretag som med stöd av lagen (2012:854) om uthyrning av arbetstagare är uthyrd till tillståndsinnehavaren för att utföra transporttjänster. I 9 § 1 st bör anges att tillståndsinnehavarens uppdragstagare omfattas av tillståndet.

Gränserna mellan första och andra stycket i 9 § är inte skarpa. Redan det gällande arbetstagarbegreppet möjliggör en viss form av genomsyn så att ett anställningsförhållande ska anses föreligga även om det saknas ett direkt arbetsåtagande mellan parterna (jfr således AD 2013 nr 92).

Det bör besinnas att med tillämpning av den föreslagna 9 § 2 st kan ett företags agerande innebära att tillståndet återkallas för ett annat företag.

5.1.3 Krav på den som bedriver försöksverksamhet

5 § i förordningsförslaget innebär att endast juridisk person kan beviljas aktuellt tillstånd. 6 § 1 st i förordningsförslaget kräver att en person (fysisk, får man förmoda) ska ansvara för att verksamheten bedrivs i enlighet med tillståndet och den föreslagna förordningen.

Det följer av allmänt tillämpliga regler att det är den juridiska personen som sådan i egenskap av tillståndsinnehavare som kommer att vara ansvarig för att verksamheten bedrivs i enlighet med det beviljade tillståndet.

Vidare är det en självklarhet att fysiska personer måste utgöra de organ som bildar den juridiska personen och att fysiska personer rättshandlar och agerar för den juridiska personens räkning. Dessa fysiska personers agerande tillskrivs den juridiska personen.

Om associationens organ agerar i strid mot villkor i tillståndet eller den föreslagna förordningen ska enligt allmänt tillämpliga regler detta uppfattas som tillståndsinnehavarens agerande och den sistnämnde blir föremål för sanktionen (i det här aktuella fallet återkallelse av tillståndet). Ansvar som placeras på juridiska personer uppfylls per nödvändighet av fysiska personers agerande.

Ansvarsförhållandena som beskrivs i den föreslagna 6 § 2 st i författningsförslaget följer redan av lag. Juridiska personer agerar, med stöd av allmänt tillämpliga regler, genom fysiska personer.

Det föreslås (i förslaget 6 § 3 respektive 4 st) att Transportstyrelsen om särskilda skäl är för handen får besluta om ansvarsperson samt i övrigt godkänna associationens val av ansvarig. Detta är enligt fakultetsstyrelsens mening onödigt byråkratiskt. Den juridiska personen bör vid äventyr att återkallelse av tillståndet få välja fritt vilken person som ska ansvara för att verksamheten bedrivs i enlighet med tillstånd och regler.

Regleringen i 6 § i förslaget till förordning om försöksverksamhet är sammanfattningsvis redundant och onödigt betungande och bör därför utgå. Ytterligare beredning framstår som befogad.

För den händelse den föreslagna 6 § inte slopas bör det förtydligas att lämplighetsprövningen som föreskrivs i 5 § 3 st avser sökanden och inte den utsedda ansvarspersonen. Grunderna för lämplighetsprövningen framstår som underutvecklade. Ytterligare beredning framstår som befogad.

5.1.6 Möjlighet till återkallelse

Det bör enligt fakultetsstyrelsens mening föreskrivas att en förare inte kan bli föremål för sanktion för överträdelser av behörighetskrav om tillståndet återkallats efter det att det aktuella uppdraget påbörjats. I annat fall sanktioneras föraren på ett

särskilt orättvist sätt för de regelöverträdelser som huvudmannen gjort sig skyldig till.

5.2 Undantag från kör- och vilotider

Undantagets omfång avgörs av hur en radie om 100 km definieras. Centrum för denna radie beskrivs i EU-förordningen och i förordningsförslaget som ”företaget”. Denna term saknar etablerad rättslig betydelse. Någon förklaring ges inte i specialmotiveringen (8.2). Begreppet är ett led i en offentlighetsligt sanktionerad bestämmelse. Under dessa förutsättningar hindrar enligt fakultetsstyrelsens mening legalitetsprincipen att termen företag används som utgångspunkt för regleringen av undantag till reglerna om kör- och vilotider.

Det finns flera regler som innehåller begrepp med liknande funktion som inom ramen för EU-rättens krav kan utgöra inspiration för den nya förordningen. Förordningen föreslås bli tillämplig på juridiska personer. Det betyder att associationsrätten kan användas som utgångspunkt; jfr exempelvis styrelsens säte enligt aktiebolagslagen (2005:551). Andra regler utgår mer från konkreta geografiska förhållanden. Jämför således även termen affärslokal enligt lagen (2005:59) om distansavtal och avtal utanför affärslokaler respektive termen affärsställe enligt 2 kap. 1 § konsumentköplagen (2022:260) och köplagen (1990:931) samt termen driftsenhet enligt 22 § och 25 § lagen (1982:80) om anställningsskydd, m.m., m.m. Ytterligare beredning behövs i fråga om vad som avses med företag som utgångspunkt för beräkningen av den radie som avgör undantagets omfång.

Enligt delegation

Olena Bokareva

Torvald Larsson

Niklas Selberg